

Przestrzeganie zasad bioasekuracji zawartych w przepisach rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń, w gospodarstwach, w których utrzymywane są świny, położonych na terytorium Polski poza obszarami objętymi restrykcjami w związku z występowaniem ASF (poza obszarem zagrożenia, objętym ograniczeniami i ochronnym).

Pamiętajmy, że wirus ASF jest oporny na warunki środowiska i w zależności od warunków przeżywa:

- **we krwi świń - 18 tygodni,**
- **w odchodach świń – 60 – 100 dni w temperaturze pokojowej,**
- **w surowym mięsie w temperaturze 4 st. C – 150 dni, a w mięsie mrożonym około 1000 dni,**
- **w szpiku kostnym - do 6 miesięcy, a w tkankach gnijących zwłok dzika lub świni przez 7-8 miesięcy.**

1. Karmienie świń paszą zabezpieczoną przed dostępem zwierząt wolno żyjących.

Absolutnie nie wolno karmić świń zlewkami kuchennymi, nawet jeśli pochodzą z własnego domu. Dotyczy to również obierek powstających podczas przygotowywania posiłków.

Paszę powinniśmy przetrzymywać w zamkniętych pomieszczeniach, które są zabezpieczone przed dostępem nie tylko zwierząt dzikich, ale także domowych. Trzeba też okresowo sprawdzać „szczelność” pomieszczeń, w których przechowywana jest pasza, czy nie ma jakichkolwiek miejsc gdzie zwierzęta, w tym gryzonie (szczury, myszy) mogłyby mieć dostęp do paszy. Należy też zwracać uwagę przy zadawaniu paszy świniom czy nie ma w niej resztek kości lub innych tkanek zwierząt. Nie powinno się karmić świń zielonką zebraną prosto z łąk. **Przykładowy wzór dokumentacji przeglądu zabezpieczeń budynków przed dostępem zwierząt wolno żyjących oraz domowych stanowi załącznik nr 1.**

2. Prowadzenie rejestru środków transportu do przewozu świń wjeżdżających na teren gospodarstwa oraz rejestru wejść osób do pomieszczeń, w których utrzymywane są świny.

Środki transportu do przewozu do/z gospodarstwa zwierząt, pasz ale również np. materiałów budowlanych, drewna lub innego opału, maszyny rolnicze, a także samochody z zakładów utylizacyjnych mogą być potencjalną przyczyną zawleczenia wirusa ASF na teren gospodarstwa. Często zanim przyjadą do naszego gospodarstwa jeżdżą do innych gospodarstw lub są używane w lesie i na polach. Mogą także przenieść zakażenie do innych gospodarstw, jeśli w naszym gospodarstwie rozwija się choroba, a jeszcze nie zauważyliśmy jej objawów. Dlatego pomimo ograniczenia obowiązku prowadzenia rejestru wyłącznie do samochodów transportujących świnie, powinniśmy prowadzić rejestr wszystkich pojazdów wjeżdżających na teren gospodarstwa z ewentualnym wyłączeniem samochodów osobowych gości. Największe ryzyko stanowią: samochody paszowe, odbierające zwłoki padłych zwierząt, maszyny rolnicze (również własne pojazdy, które używane były do prac polowych lub w lesie, w szczególności na obszarach występowania choroby u dzików), samochody przewożące zwierzęta, samochody osób dostarczających usługi techniczne w gospodarstwach. **Przykładowy wzór rejestru wjazdów środków transportu do gospodarstwa stanowi załącznik nr 2.**

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku osób wchodzących do pomieszczeń, w których przebywają świnie. Musimy zatem dokładnie wiedzieć, kto wchodzi do budynku, w którym utrzymywane są świnie. Nie dotyczy to oczywiście osób odwiedzających nas wyłącznie w domu, tj. osób, które wchodzi wyłącznie do budynków mieszkalnych. **Przykładowy wzór rejestru osób wchodzących do budynków, w których utrzymywane są świnie stanowi załącznik nr 3.**

3. Zabezpieczenie budynku, w którym są utrzymywane świnie, przed dostępem zwierząt wolno żyjących oraz domowych.

Stwierdzono, że dostęp zwierząt swobodnie poruszających się po okolicy wokół gospodarstwa, do budynków gdzie utrzymywane są świnie, tak jak w przypadku ich dostępu do pomieszczeń na pasze, może być przyczyną wystąpienia ASF w stadzie świń. Dlatego trzeba zabezpieczyć okna siatkami, drzwi wejściowe powinny mieć mechanizmy samozamykające lub powinny być zawsze zamykane, a ściany i drzwi budynku nie powinny mieć szczelin, dziur i poważnych uszkodzeń prowadzących do powstawania w nich prześwitów. Aby upewnić się, że wymóg „szczelności budynku” jest zapewniony, powinniśmy dokonywać okresowej kontroli, czy budynek spełnia swoje zadanie odseparowania świń od zwierząt przebywających na zewnątrz. Zasadne byłoby, aby dokonywać przeglądów nie rzadziej niż raz na 2 tygodnie,

oraz doraźnie w razie konieczności, np. w przypadku zdarzeń mogących spowodować utratę szczelności budynków, np. poprzez uszkodzenie drzwi, okien, etc. **Przykładowy wzór dokumentacji przeglądu zabezpieczeń budynków przed dostępem zwierząt wolno żyjących oraz domowych stanowi załącznik nr 1.**

4. Utrzymywanie świń w odrębnych, zamkniętych pomieszczeniach, w których są utrzymywane tylko świnię, mających oddzielne wejścia oraz niemających bezpośredniego przejścia do innych pomieszczeń, w których są utrzymywane inne zwierzęta kopytne.

W 2017 r. podczas akcji zwalczania ognisk ASF u świń stwierdzono w kilku przypadkach, że prawdopodobną przyczyną ognisk mogło być obsługiwanie bydła, koni i świń utrzymywanych razem ze świniami w tych samych pomieszczeniach. Zadawanie bydłu np. słomy na ściółkę, zanieczyszczonej wirusem ASF, choć jest zupełnie niegroźne dla krów, mogło być przyczyną zakażenia świń. Podobnie sprawa dotyczyła karmienia innych zwierząt kopytnych świeżymi paszami zielonymi zebranych z łąk zanieczyszczonych wirusem ASF, co mogło przy okazji spowodować zakażenie świń. Dlatego musimy utrzymywać zwierzęta, które nie chorują na ASF, oddzielnie od świń.

5. Wykonywanie czynności związanych z obsługą świń wyłącznie przez osoby, które wykonują te czynności tylko w danym gospodarstwie.

Musimy przestrzegać zasady, że zarówno pracownicy stali, jak i sezonowi, nie mogą pracować w innych gospodarstwach, gdzie obsługują świnię lub posiadać własnych świń. Istnieje duże zagrożenie, że w przypadku zakażenia świń w innym gospodarstwie, wirus ASF zostanie przez nich przypadkowo lub celowo przeniesiony do naszego gospodarstwa. Monitorowaniu tego zagrożenia służy również rejestr wejść osób do pomieszczeń, gdzie utrzymywane są świnię (załącznik nr 3), który pozwoli nam na kontrolowanie osób wchodzących do budynków, w których utrzymywane są nasze zwierzęta.

6. Stosowanie przez osoby wykonujące czynności związane z obsługą świń, przed rozpoczęciem tych czynności, środków higieny niezbędnych do ograniczenia ryzyka szerzenia się afrykańskiego pomoru świń, w tym mycie i odkażanie rąk oraz oczyszczanie i odkażanie obuwia.

Musimy pamiętać, że zarówno osoby obsługujące świnie, jak i właściciele gospodarstwa, a także osoby postronne wchodzące do budynków, w których utrzymywane są świnie, muszą obowiązkowo przestrzegać minimalnych zasad higieny osobistej.

Należą do nich:

- przed wejściem do budynku - oczyszczenie i odkażenie obuwia;
- wejście przez matę dezynfekcyjną do budynku;
- po wejściu do budynku - zmianę obuwia oraz zmianę ubrania roboczego (najlepiej innego koloru niż ubranie stosowane na zewnątrz) lub założenie jednorazowego kombinezonu ochronnego, w tym nakrycia głowy zasłaniającego włosy. Czynności te należy wykonać przed wejściem do części budynku, w której znajdują się świnie. Część tę nazywa się częścią „białą”, a część w której dokonujemy zmiany butów i odzieży - częścią „czarną”. Części te najlepiej oddzielić, np. ławką, tak by po stronie czarnej zostawić buty i ubranie zewnętrzne, a w części białej założyć buty i ubranie ochronne, które wykorzystujemy wyłącznie w chlewni;
- bardzo dokładne umycie rąk wodą z mydłem oraz spryskanie lub zanurzenie rąk w środku dezynfekcyjnym. Środkami dezynfekcyjnymi przydatnymi w dezynfekcji rąk są preparaty zawierające substancję czynną w postaci: etanolu, propanolu, ewentualnie czwartorzędowych związków amonowych. **Lista preparatów do dezynfekcji rąk dostępnych do obrotu w Polsce stanowi załącznik nr 4.**

Pomimo braku tego obowiązku w przepisach zaleca się, aby te same zasady obowiązywały przy wejściu do budynków gdzie przechowuje się pasze i słomę lub inne materiały wykorzystywane na ściółkę.

7. Bieżące oczyszczanie i odkażanie narzędzi oraz sprzętu wykorzystywanych do obsługi świń.

Narzędzia i sprzęt służący do obsługi świń stosujemy wyłącznie w swoim gospodarstwie, a najlepiej wyłącznie w budynku, w którym utrzymujemy świnie. Do zadawania pasz, zagospodarowania odchodów itd. powinniśmy mieć osobne narzędzia i sprzęt. Ponadto powinny być one na bieżąco oczyszczane i dezynfekowane. Nie oznacza to, że jeśli nie są wynoszone na zewnątrz budynków, to czynności te są konieczne po każdym użyciu, ale na pewno po ich wyraźnym zabrudzeniu, a także w przypadku wyniesienia ich poza budynek – przed ich kolejnym użyciem do obsługi świń.

Musimy pamiętać, że oczyszczenie oznacza uzyskanie czystej powierzchni narzędzia lub sprzętu (tam gdzie możliwe umytej), a dopiero potem możemy zanurzyć lub dokładnie spryskać je środkiem dezynfekcyjnym.

Natomiast środki transportu przewożące zwierzęta oraz maszyny rolnicze powinny być czyszczone i dezynfekowane po każdym ich użyciu, szczególnie gdy używane są poza gospodarstwem. **Zasady prawidłowego czyszczenia i dezynfekcji środków transportu, obuwia i pomieszczeń zawarto w załączniku nr 5.**

8. Używanie przez osoby wykonujące czynności związane z obsługą świń odzieży ochronnej oraz obuwia ochronnego przeznaczonego wyłącznie do wykonywania tych czynności.

Opis konieczności dostosowania odzieży i obuwia do ich użycia podczas wykonywania czynności związanych z obsługą świń opisano w pkt 6.

9. Wyłożenie mat dezynfekcyjnych przed wejściami do pomieszczeń, w których są utrzymywane świnię, i wyjściami z tych pomieszczeń, przy czym szerokość wyłożonych mat powinna być nie mniejsza niż szerokość danego wejścia lub wyjścia, a długość – nie mniejsza niż 1 m, a także stałe utrzymywanie tych mat w stanie zapewniającym utrzymanie skuteczności działania środka dezynfekcyjnego.

Jednym z ważniejszych elementów zapobiegających wniesieniu wirusa do budynków i pomieszczeń, gdzie przebywają świnię oraz przechowywana jest pasza lub ściółka, jest wyłożenie odpowiednio skonstruowanych mat dezynfekcyjnych o stosownych rozmiarach zapobiegających „pominięciu” użycia maty podczas wchodzenia do budynków/pomieszczeń. Dla budynków lub pomieszczeń przeznaczonych do składowania paszy lub słomy, czy innych materiałów wykorzystywanych jako ściółka również zaleca się stosowanie mat, pomimo braku takiego wymogu prawnego.

Nie możemy pozwolić, aby osoby wchodzące do budynków mogły uniknąć wejścia obiema nogami na matę. Musimy również sprawdzać kilka razy dziennie stan nasączenia mat płynem dezynfekcyjnym i na bieżąco go uzupełniać. Należy pamiętać, że w dezynfekcji bardzo ważny jest czas, w jakim powierzchnia dezynfekowana ma kontakt ze środkiem dezynfekcyjnym. Wykazano, że w przypadku środków dezynfekcyjnych czas ten wynosi co najmniej 10 minut. **Przykładowy wzór dokumentacji czyszczenia i dezynfekcji w gospodarstwie stanowi załącznik nr 6.**

10. Sporządzenie przez posiadaczy świń spisu posiadanych świń, z podziałem na prosięta, warchlaki, tuczniki, lochy, loszki, knury i knurki, oraz bieżące aktualizowanie tego spisu.

Posiadanie na bieżąco prowadzonego spisu świń wg kategorii produkcyjnych pozwala na stałe monitorowanie między innymi stanu zdrowia świń przez lekarzy weterynarii. Dzięki spisowi można łatwo przekazać organom nadzoru, w przypadku problemów zdrowotnych świń, jakiej kategorii zwierząt dotyczy dany problem, które zwierzęta z jakiej kategorii mają objawy chorobowe lub padły, co może pozwolić na wstępną ocenę sytuacji zdrowotnej w stadzie. Przyczyni się również do możliwie szybkiego i lepszego przygotowania akcji zwalczania choroby, jeśli niestety do niej dojdzie, zarówno w gospodarstwie, jak i w jego sąsiedztwie. **Przykładowy wzór spisu świń stanowi załącznik nr 7.**

11. Zabezpieczenie wybiegu dla świń podwójnym ogrodzeniem o wysokości wynoszącej co najmniej 1,5 m, związanym na stałe z podłożem – w przypadku utrzymywania świń w gospodarstwie w systemie otwartym (wolnowybiegowym).

W przypadku utrzymywania stale lub czasowo świń na wybiegu, musimy pamiętać o konieczności ogrodzenia wybiegu podwójnym ogrodzeniem. Odległość pomiędzy ogrodzeniem zewnętrznym i wewnętrznym powinna uniemożliwiać bezpośredni kontakt pomiędzy świnią przebywającą na wybiegu a zwierzętami, które mogą podchodzić do ogrodzenia z zewnątrz, a także być wystarczająca do przejścia między nimi człowieka, który np. będzie musiał dokonać co pewien czas przeglądu ogrodzenia i ewentualnie jego niezbędnych napraw.

Ponadto, określenie „na stałe związane z podłożem” oznacza tylko tyle, że ogrodzenie musi być na stałe umieszczone w podłożu np. poprzez słupki, filary. Siatka (dość sztywna aby stawiała opór zwierzętom dzikim) powinna być wkopana w ziemię lub możemy zastosować podmurówkę, czy krawężnik od spodu ogrodzenia w celu zabezpieczenia przed przedostawaniem się dzików lub np. psów pod ogrodzeniem.

12. Zakaz wnoszenia i wwożenia na teren gospodarstwa, w którym są utrzymywane świnie, zwłok dzików, tusz dzików, części tusz dzików i produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego pochodzących z dzików oraz materiałów i przedmiotów, które mogły zostać skażone wirusem ASF.

Udowodniono, że przywożenie tusz dzików, trofeów, fragmentów (nawet kości) zwłok dzików lub sprzętu używanego w lesie, szczególnie podczas polowań lub prac leśnych, może być przyczyną przeniesienia wirusa ASF do gospodarstwa i zanieczyszczenia jego terenu wirusem. Dlatego unikamy przynoszenia do gospodarstwa, w którym utrzymujemy świnię, tych rzeczy, a sprzęt, przedmioty i urządzenia można wnieść dopiero po dokonaniu oczyszczenia i dezynfekcji. Niezwykle ważne jest, aby psy uczestniczące w polowaniach nie miały dostępu do świń.

13. Zakaz wykonywania czynności związanych z obsługą świń przez osoby, które w ciągu ostatnich 72 godzin uczestniczyły w polowaniu na zwierzęta łowne lub odłowie takich zwierząt.

Zastosowanie tej profilaktyki powinno być odnotowane w rejestrze wejść osób do gospodarstwa (załącznik nr 3).

14. Zakaz wykorzystywania w pomieszczeniach, w których są utrzymywane świnię słomy na ściółkę dla zwierząt, pochodzącej z obszaru objętego ograniczeniami lub obszaru zagrożenia, chyba że tę słomę poddano obróbce w celu unieszkodliwienia wirusa ASF lub składowano w miejscu niedostępnym dla dzików co najmniej przez 90 dni przed jej wykorzystaniem.

Słoma na ściółkę zebrana w obszarach, gdzie występuje ASF (obszar objęty ograniczeniami – „strefa czerwona” i obszar zagrożenia – „strefa niebieska”) może stanowić źródło zakażenia świń wirusem ASF. Dlatego unikamy stosowania słomy z tych terenów jako ściółki dla świń. Może być stosowana dla innych zwierząt niż świnię albo dla świń po odpowiedniej obróbce lub przechowaniu przez 90 dni w miejscu niedostępnym dla dzików.

15. Zakaz karmienia świń zielonką lub ziarnem pochodzącymi z obszaru objętego ograniczeniami lub obszaru zagrożenia, chyba że tę zielonkę lub to ziarno poddano obróbce w celu unieszkodliwienia wirusa ASF lub składowano w miejscu niedostępnym dla dzików co najmniej przez 30 dni przed ich podaniem świnom.

Nie wolno podawać świnom świeżej paszy (zielonej) zebranej w strefach, gdzie występuje ASF (obszar objęty ograniczeniami - strefa czerwona i obszar zagrożenia – strefa niebieska). Najlepiej w ogóle zrezygnować z karmienia świń zielonką.

Natomiast zboże zebrane w jakimkolwiek miejscu w Polsce i po odpowiednim wysuszeniu do osiągnięcia parametrów wilgotności około 14,5% i odpowiednim przechowaniu uznaje się za całkowicie bezpieczne przy karmieniu świń.